

Chrześcijańska Demokracja wobec zmian administracyjnych Polski 1998–1999

Sytuacja ogólnopolska

Proponowana przez rząd i koalicję AWS-UW droga realizacji reformy państwa budzi poważne wątpliwości pod kątem dostatecznego przygotowania. Potwierdzają się opinie, iż tak głęboka przebudowa państwa powinna być rozłożona na etapy i poprzedzona szeroką dyskusją ogólnonarodową. Obywatele naszego kraju powinni jak najpełniej poznać jej cele, zyski i straty. Co im przyniesie, jakie ma strony słabe, choćby przejściowe.

Chrześcijańscy demokraci, w tym Porozumienie Centrum, jako udziałowcy AWS i rządzącej koalicji AWS-UW ponoszą za tę reformę pełną odpowiedzialność. Dlatego warto pamiętać o głównych zadaniach, jakie PC przed kilkoma laty sformułowało dla polityki polskiej w celu budowy silnego, nowego państwa. Są nimi:

- * zlikwidowanie nierówności pomiędzy grupami ludzi związanych z dawnym PRL, a pozostałą częścią społeczeństwa. Nierówności te nadal istnieją i są "legalizowane" przez niekonsekwentną w tym względzie politykę rządów solidarnościowych lat 1990.
- * Stworzenie silnego aparatu państwowego dbającego o spójność państwa.
- * Zdolność tego aparatu do przeciwstawienia się różnym patologiom: korupcji, klikowości, zagrożeniu bezpieczeństwa.

Porozumienie Centrum nie było zwolennikiem jednoczesnego wprowadzania czterech wielkich reform (emerytalnej, zdrowia, edukacji i samorządowej), a szczególnie tworzenia sejmików wojewódzkich z tak wielkimi uprawnieniami – obawiając się czy instytucje te utrzymają odpowiedni poziom sprawności. PC postulowało ograniczoną reformę samorządową: wprowadzenie powiatów z szerokimi uprawnieniami oraz utworzenie dużych województw rządowych.

Biorąc pod uwagę ciągły wpływ nomenklatury postkomunistycznej i podsumowując własne dokonania obawy można uporządkować w 4 punktach.

1/ Reforma opiera się na przeświadczeniu, że decentralizacja przyniesie wybawienie Polski z kłopotów. Że samorządność jest jedynym ratunkiem państwa. Z tradycji polskiej wynikają inne wnioski: najświetniejsze dzieje naszego państwa przypadają na czasy istnienia

silnej władzy państwowej. Natomiast szeroki zakres i przyjęcie niewłaściwej hierarchii zadań (skierowanie głównej uwagi na reformę samorządową) i w konsekwencji przekazanie olbrzymiej władzy samorządom lokalnym i regionalnym, merytorycznie i kadrowo nie przygotowanym wystarczająco by ją sprawować, spowodowało dodatkowe osłabienie struktur państwa. W konsekwencji sprawdzają się obawy o rozkładzie instytucji państwa i osłabianiu jego spójności. Przykład w dziedzinie bezpieczeństwa jest wystarczającym.

2/ Reforma prowadzi do utrwalenia władzy w Polsce lewicy postkomunistycznej m. in. przez ułatwienie jej zwycięstwa wyborczego w wielu samorządach terytorialnych wszystkich szczebli. Ułatwia to korupcję i obniża jakość pracy administracji. Ponadto prowadzona jest niekonsekwentna polityka kadrowa (brak dekomunizacji). Ludzie PRL-u w dalszym ciągu kierują prokuraturami, sądami, policją, urzędami skarbowymi i celnymi. Są to służby newralgiczne dla utrzymania bezpieczeństwa i ograniczania szarej strefy gospodarczej. W taki sposób prowadzona przebudowa państwa prowadzi do powstania nowej klikki - ludzi powoływanych na stanowiska często wyłącznie wg kryteriów pozapolitycznych układów.

3/ Dla dobra publicznego powinny pracować elity charakteryzujące się postawą ideową, a więc zasadami, a nie tylko socjotechniczną sprawnością wyrażaną ciągotą do stanowisk i synekur. W sytuacji obecnej grozi nam poważny konflikt polegający na sprzeczności interesu państwa i narodu z interesami grup politycznych. W konsekwencji następuje w dalszym ciągu rozmazanie systemu idei i wartości oparte na dwóch czynnikach. Po pierwsze, brakuje (bądź nie są one przestrzegane) wyraźnie sformułowanych zasad postępowania (moralność polityczna) obowiązujących w państwach demokratycznych. Inaczej mówiąc: świat postkomunistycznego biznesu i nomenklatury "wmiesza" się w struktury i środowiska polityczne prawicy. Po drugie, brak całościowej wieloletniej strategii państwa powoduje działania tymczasowe i skuteczne naciski nieformalnych grup "lobbystycznych" i lokalnych (regionalnych) koterii na sprawujących rządy polityków prawicy.

4/ Zauważyć można pewien rozpowszechniający się sposób uprawiania polityki: bezwzględne dążenie do władzy, nie przebierając w środkach i nie gardząc żadnym chwilowym koalicjantem. Niestety, w wielu, zbyt wielu przypadkach z takim działaniem politycznym mamy do czynienia po stronie prawicy, w tym w AWS. W ten sposób złe, demoralizujące życie publiczne postawy stają się naśladowanymi przykładami, a współpraca ze środowiskami lewicy uwiarygadnia te w oczach społeczeństwa.

Polityka regionalna Porozumienia Centrum

Trudności realizacji reform państwa wpływają na sytuację polityczną w województwach (regionach). Wymuszają jednocześnie potrzebę wyznaczenia celów politycznych nie tylko w odniesieniu do sprawowania (współsprawowania) władzy w ramach koalicji rządowej oraz w samorządach ale także w stosunku do działalności tzw. Trzeciego Sektora czyli wielkiej grupy organizacji pozarządowych (non profit) opartych na ruchu ochotniczym oraz potrzeby dostosowania polityki polskiej do wymogów Unii Europejskiej.

Cele polityki regionalnej UE ujmowane są pod kątem organizacji Wspólnoty Europejskiej (w stronę jedności) i wyrównywania dysproporcji (gospodarczych i społecznych) pomiędzy poszczególnymi regionami. Do tego służy tzw. polityka strukturalna realizowana poprzez specjalne fundusze strukturalne (system 6 celów politycznych, z których część odnosi się do regionów, część do całej UE). Uzupełnia ją Fundusz Spójności obejmujący ochronę środowiska i transeuropejskich sieci transportowych (obszar ponadregionalny).

W warunkach polskich wydaje się najwłaściwszym jednoczesne ujęcie polityki regionalnej z punktu widzenia potrzeb całego państwa – podejmowana przez rząd i jego agendy (interregionalna), jak i poszczególnych samorządów wojewódzkich (intraregionalna) – rozumiana jako polityka rozwoju regionów.

Ponieważ polityka regionalna (w powyższym ujęciu) powinna być częścią polityki przestrzennej wydaje się, iż w obecnym etapie budowania samodzielności gospodarczej województw prowadzić ją i kontrolować powinien przede wszystkim rząd i jego agendy. Rola partii politycznych sprowadza się do działań pośredniczących (w zależności od miejsca partii w danym układzie: partia rządząca czy opozycja).

Nowoczesny podział administracyjny Polski (duże województwa) ujawnił duże różnice pomiędzy poszczególnymi częściami kraju. Najpoważniejszą można określić jako podział kraju na "po prawej stronie Wisły" i "po lewej stronie Wisły". Ten podział w latach 1990. pogłębia się. Szczególnie tzw. ściana wschodnia, czyli województwa położone przy wschodniej granicy państwa są zapóźnione gospodarczo i mało atrakcyjne dla inwestorów. Wymagają więc szczególnej uwagi państwa. Równie ważną (o ile nie ważniejszą) wydaje się być odbudowa świadomości własnej kultury i jej atrakcyjności. Jest ona, podobnie jak świadomość historyczna, bardzo niska. Można rzec, że w okresie PRL powstała *potężna wyrwa*, którą działania edukacyjne i informacyjne podjęte w latach 90. tylko częściowo zasypały.

Z powyższego wynika, iż polityka regionalna stronnictwa powinna być prowadzona we wszystkich najważniejszych sferach aktywności: gospodarczej, społecznej i kulturowej.

Wśród celów politycznych stronnictwa na poziomie regionalnym należy wymienić:

- * **Rozbudowę systemu społecznego** (politycznego, partyjnego);
- * **Wzmocnienie pozycji i roli stronnictwa** przy jednoczesnym osłabianiu pozycji rywali (rozbudowa struktur, pozyskiwanie członków);
- * **Kształtowanie kultury politycznej** (hierarchia wartości obejmująca obyczaje, zasady

współdziałania, kodeksy (np. etyczne samorządowców, honorowe), normy, tworzenie wzorców osobowych, przeciwdziałanie korupcji);

* **Mobilizowanie ludzi do angażowania się w życie publiczne** (rozwój "społeczeństwa obywatelskiego" i tzw. infrastruktury społecznej) oraz zachęcanie do akceptacji zasad ustroju demokratycznego.

Przyjmując owe cele należałoby się zastanowić nad zakresem aktywności chrześcijańskich demokratów: czy powinni działać wyłącznie w ramach struktur partyjnych, czy też łączyć ją z szerzej rozumianym rychem społecznym obejmującym różne formy organizacyjne. Pozycja struktur i kadr partyjnych jawi się tu jako element pośredniczący pomiędzy obywatelem (rodziną) i środowiskiem, a rządem (lokalnym, centralnym).

W dużych Województwach oraz **w poszczególnych powiatach (ziemiach)** dla stronnictwa jawią się dwie płaszczyzny działania: zmiana struktury oraz wyznaczenie głównych kierunków działania.

Zmiana struktury dotyczy dwóch obszarów: wewnętrznego i zewnętrznego. W ramach pierwszego należy dopasować strukturę Porozumienia Centrum do nowego podziału administracyjnego Polski. Powstałe trzy jednostki samorządu terytorialnego wymuszają utworzenie podobnych struktur stronnictwa. Tak więc, obok kół terenowych, działających obecnie najczęściej na obszarze jednej gminy, należy tworzyć koła powiatowe PC.

Drugi "obszar" wiąże się z potrzebą powołania jednolitej reprezentacji nurtu chrześcijańsko-demokratycznego w AWS na forum regionalnym i lokalnych - wzorem utworzonego przed paroma miesiącami Zespołu Chrześcijańskich Demokratów w Klubie Prłamentarnym AWS. Prace w tym kierunku wymagają wstępnych porozumień władz wojewódzkich wszystkich stronnictw działających na danym obszarze, a następnie działań tworzących wspólne struktury: powiatowe i wojewódzką.

Na obecnym, początkowym etapie, po wspólnie przyjętym porozumieniu wojewódzkim, powinny być zakładane tymczasowe komitety chrześcijańskiej demokracji działające na dwóch polach: organizacyjnym i programowym. Pierwsze dotyczy tworzenia kół (komitetów) powiatowych, drugie zaś organizowania **zaplecza intelektualnego**, czyli zespołu ekspertów. Oba pola wzajemnie uzupełniając się powinny przygotowywać bank kadr do realizowania celów politycznych chrześcijańskiej demokracji.

Główne kierunki działania to:

- * powszechna dyskusja nad ideowymi tezami programowymi chrześcijańskiej demokracji,
- * ustalenie czytelnych zasad współpracy wewnętrznej poszczególnych nurtów chadecji,
- * program regionalny.

Dyskusja programowa chrześcijańskich demokratów wyłonić powinna wspólny pogląd na podstawowe zagadnienia co do charakteru, tradycji, ideologii chrześcijańskiej demokracji, właściwego rozumienia hierarchii wartości i nauki społecznej Kościoła oraz stosunku do państwa. Dyskusja ta powinna być powszechną, to znaczy, że udział w niej powinni brać

wszyscy członkowie i sympatycy chadecji. Prowadzona powinna być w formie konferencji, seminariów, warsztatów, odczytów, spotkań i publikacji w możliwie jak największej liczbie miejscowości. Ważne jest właściwe rozumienie takich pojęć jak: "polityka", "służba publiczna", "dobro wspólne" - przez ludzi utożsamiających się z nurtem chrześcijańskiej demokracji.

Zasady współpracy, w formie wewnętrznych regulaminów, są niezbędne ze względu na różnorodność i wielość nurtów chadecji. Zawierać powinny zakres praw i obowiązków przedstawicieli poszczególnych nurtów kierujących poszczególnymi częściami struktury koalicyjnej oraz czytelne zasady podejmowania decyzji i komunikacji pomiędzy strukturami. Generalnie służyć powinny dobremu funkcjonowaniu organizacji przygotowującej się do kolejnej kampanii wyborczej na danym terytorium.

Program regionalny proponujemy ująć w trzech sferach: **gospodarczej, społecznej i kulturowej**. Sfera gospodarcza odnosiłaby się do klasycznej strategii rozwoju, sfera społeczna m. in. do budowy tzw. społeczeństwa obywatelskiego i wzmocnienia systemu partyjnego polskiej demokracji, sfera kulturowa natomiast mogłaby wypełniać obszar pomiędzy osobowym charakterem kultury (personalizm), a jej właściwością łączenia we wspólny system wspólnoty wszystkich "Europejczyków". Owe trzy sfery powinna spinać **zasada zrównoważonego rozwoju** (ekosystemu: ekologia, edukacja, kultura, ochrona zdrowia).

Rozwój zrównoważony powinien być niejako celem polityki regionalnej chrześcijańskich demokratów polegającym na przyjęciu nowego modelu polityki *skierowanej na zaspokajanie potrzeb gospodarczych w zgodzie z potrzebami środowiska*, by uniemożliwić jego bezwzględna eksploatację. W tym przypadku konieczne jest wprowadzenie różnych norm i *kodeksów postępowania* samorządów lokalnych wobec środowiska naturalnego i kulturowego.

Głównymi zagadnieniami dla województw w najbliższym czasie wydają się być:

- * **integracja** ponad obecnymi podziałami mieszkańców dawnych województw wokół wspólnie wypracowanych kierunków rozwoju regionalnego. Przy czym do czynników różnicujących rozwój można zaliczyć: środowisko przyrodnicze (choć zwykle przekracza ono granice regionalne), środowisko kulturowe (dotyczy nie tylko ochrony dóbr kultury i przyrody ale także odbudowy świadomości historycznej i tradycji), sieć osadniczą, sferę społeczną (demografia, poziom życia, w tym wykształcenia), sferę gospodarczą.
- * **bezpieczeństwo**, które zapewnić mają głównie instytucje państwowe i samorządowe. Wydaje się, iż nadal aktualne jest jego rozumienie w ujęciu sformułowanym w programie wyborczym Lecha Kaczyńskiego (kampania prezydencka): *Nowy porządek. Bezpieczny obywatel - bezpieczne państwo*. Bezpieczeństwo ujęte jest w nim jako moralne, prawne, bezpieczeństwo na ulicach, socjalne, międzynarodowe, gospodarcze, polityczne ("Nowe Państwo");
- * **stworzenie nowych miejsc pracy** z możliwością rozwoju nowoczesnego przemysłu (np. w regionach krajoznawczo interesujących okołoturystycznego);
- * **podniesienie poziomu wykształcenia** oraz **ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** jako wielkiego wkładu poszczególnych ziem w dorobku Rzeczypospolitej.

powyższy tekst proponujemy przyjąć jako materiał ustępnny do dyskusji